

zottai közül közel 140 értelmiségi él a Kárpát-medencében: 3 pap, 10 orvos, 29 mérnök, 19 tanár, 16 tanító, 9 óvónő, 9 egészségügyi középáder, 31 egyéb (jogász, szociológus, informatikus, közgazdász, pszichológus stb.) és 15 egyetemi hallgató. A 44 pedagógusból kilencen a helyi óvodában és iskolában tanítanak.

Magyari Ferenc kántortanító élénk közéleti tevékenységet folytatott, melyről az Örökségünk következő számában közlünk adatokat.

Mihály Tibor

¹ Székely Oklevéltár. Új sorozat. II. kötet. Bukarest, 1985. 77-78.

² SzOkI. Új s. III. 1994. 55.

³ SzOkI. Új s. VII. 2004. 294., VII. 2006. 325.; Román Országos Levéltár kolozsvári kirendeltsége. Székely Lada. 1695. évi összeírás.; Pál-Antal Sándor: Székely székek a XVIII. században II. Udvarhelyszék 1700–1722 között. Marosvásárhely, 2009. 45, 97, 99, 165, 206.

⁴ Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. Székelyszentkirályi római katolikus plébánia anyakönyvei. I. 1720–1759.

⁵ Magyar Országos Levéltár. Gubernium Transylvanicum. Vegyes conscriptiók. F 49. Udvarhelyszék. 1722-es összeírás. Raktári szám 12, sorszám 7.

⁶ Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. Oroszhegyi római katolikus plébánia anyakönyvei. 1744–1944.

⁷ Gyulafehérvári Érseki Levéltár. Püspöki iratok. 1763. 18. doboz. 105.

⁸ Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. Oroszhegyi római katolikus plébánia anyakönyvei. 1744–1944.

⁹ Uo.

¹⁰ Mihály Tibor: *Órhegy alatt. Oroszhegy monográfiája*. Székelyudvarhely, 1996. 45-46.

¹¹ Albert Dávid: *Székelyudvarhely református és katolikus diáksága 1670–1871*. Szeged, 2005. 300.

¹² Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. Székelyszentkirályi római katolikus plébánia anyakönyve. III. 1808–1858.

¹³ Mihály Tibor: i. m. 46.

¹⁴ Uo. 45.

¹⁵ Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára. Székelyszentkirályi római katolikus plébánia anyakönyve. I. kötet. 1720–1759.; Székelyszenttamási római katolikus plébánia anyakönyve 1767–1843.; Oroszhegyi római katolikus plébánia anyakönyvei. 1744–1944.; Visitatio Generalis (1683–1702). Gyulafehérvári Érseki Levéltár. Canonica visitatio. Továbbá lásd a Gyulafehérvári Érseki Levéltárban az udvarhelyszéki katolikus falvakban 1711–1824 között tartott vizitációk iratait.

Román Országos Levéltár csíkszeredai kirendeltsége. Székelyszentléleki római katolikus plébánia anyakönyve, filiák: Farkaslaka, Malomfalva és Bogárfalva 1719–1767., Korondi római katolikus plébánia anyakönyve 1716–1759., Pálfalvi római katolikus plébánia anyakönyve 1747–1776.

Székelyudvarhely térképeiből

Jelen lapszámban két várostérképet adunk újra közre. A Bene Lajos szerkesztette elsőt az Országos Széchényi Könyvtár TM 314 / Térképtár, ST, 66 jelzet alatt őrzi¹, mint feltételelesen 1916-ból származót. A második, mely közismertebb, a Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtárában lelhető fel. Mindkét térképet Gidó Csaba elemzi vasút- és várostörténeti szempontból A vasúthálózat kiépülése a Székelyföldön és szerepe a régió modernizációjában (1868–1915) című doktori disszertációja IV. 4. fejezetében, melyben a vasútállomások közlekedési és logisztikai csatornáknak betöltött szerepét tárgyalja.

Az OSZK térképtárában található 49,5 x 49,5 cm nagyságú, egyszínnyomású térkép címe: *Székelyudvarhely rendezett tanácsú város térképe*. Szerzője Bene Lajos tanfelügyelőségi tollnok. A térképet Kolozsvárt nyomtatták Stief Jenő és Társa papírosáruháza, könyvkiadó vállalata és könyvnyomtató műintézetében, de 1911-ben, legalábbis ez derül ki az *Udvarhelyi Híradó* egy közleményéből. Itt jegyezzük meg, hogy a térkép sérült. A szerzőségi közlésnek pontosan az a része hiányzik, ahol a megjelenési évet kereshetnénk, ha egyáltalán fel volt tüntetve az. Ebből adódhat az OSZK 1916-ra saccolt datálása. A katalóguscédulán a dátum szögletes zárójelben jelentkezik. Ez jelzi a feltételezettséget. Az 1910-es városrendezés idején az *Udvarhelyi Híradó*ban jelent meg még egy hasonló térkép-vázlat a városról, melyet az *Örökségünk* 2007. évi 2. számában újra közöltünk.

A térkép jó összehasonlítási alapot szolgáltat az 1901-ben Jakab Elek és Szádeczky Lajos által írt, *Udvarhely vármegye története a legrégebb időtől 1849-ig* című munkához mellékletként csatolt *Székely-udvarhely város térképéhez*. Ezen utóbbi, mely egy Vánky Kálmán mérnök által felvett és megrajzolt többszínnyomású térkép, bár sokkal részletesebb, pontosabb, hiszen tükrözi a teljes településszerkezetet és épületállományt (megkülönböztetve a nyilvános épületeket az egyéb kő- és faépületektől), mégis csupán a nyilvános épületeket nevezi meg.

Bene térképe, annak dacára, hogy a Vánkyénál jóval egyszerűbb és inkább vázlatzerű, annyival figyelemreméltóbb, hogy nem csupán bejelöli a középületeket, hivatalokat, gyárat stb., hanem meg is nevezi azokat

(számszerűsítve hatvanhetet), ezáltal eddig ismeretlen információkat szolgáltatva városunkról. Tény, hogy hibáit már a korabeliek is rögtön jelezték. Hoffer András kollégiumi tanár kemény kritikával is illette, mondván, hogy kezdetleges technikájú, semmi plasztikája nincs, de ami a leg súlyosabb, hogy orientációja mintegy 60 fokkal el van hibázva. Tulajdonképpen nem volt és nincs feltüntetve rajta az északi irány. De ettől még nyugodtan használható, hiszen egy adott helyzetet rögzít, közel 70 épület, intézmény, vállalat megnevezésével.

Ilyen típusú vázlat térkép újabb megjelenésére közel 22 évet kellett várni, amikor Asztalos Kálmán városi mérnök 1933-ban újból felmérte a várost. Az ő térképén (ezt adjuk közre másodikként újból), mely Bányai János *Székelyföldi útmutató* sorozatának első, Székelyudvarhely városát bemutató füzetében jelent meg, mintegy 120 megnevezett épület van feltüntetve.

A térképek összehasonlítása után nyilvánvalóvá válnak a változások, amelyek a két térkép elkészülte közt történtek a város életében.

Gidó Csaba, Róth András Lajos

¹ E térkép digitális másolatát Gidó Csaba adta át a Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtárának. Később, városunk száz évvel ezelőtti kultúrájára vonatkozó művelődéstörténeti előadásra gyűjtve az anyagot, bukkantunk az 1911-es *Udvarhelyi Híradó* hasábjain egy várostérképre történő utalásra. Ennek szerzőjeként szintén Bene Lajos volt feltüntetve. A térképet felkutattuk. Az OSZK-ból elkért (köszönet érte Góczán Andreának és Moldován Istvánnak) digitális változat megérkezése után jöttünk rá, hogy azonos a Gidó Csaba által korábban Udvarhelyre hozott térképpel.

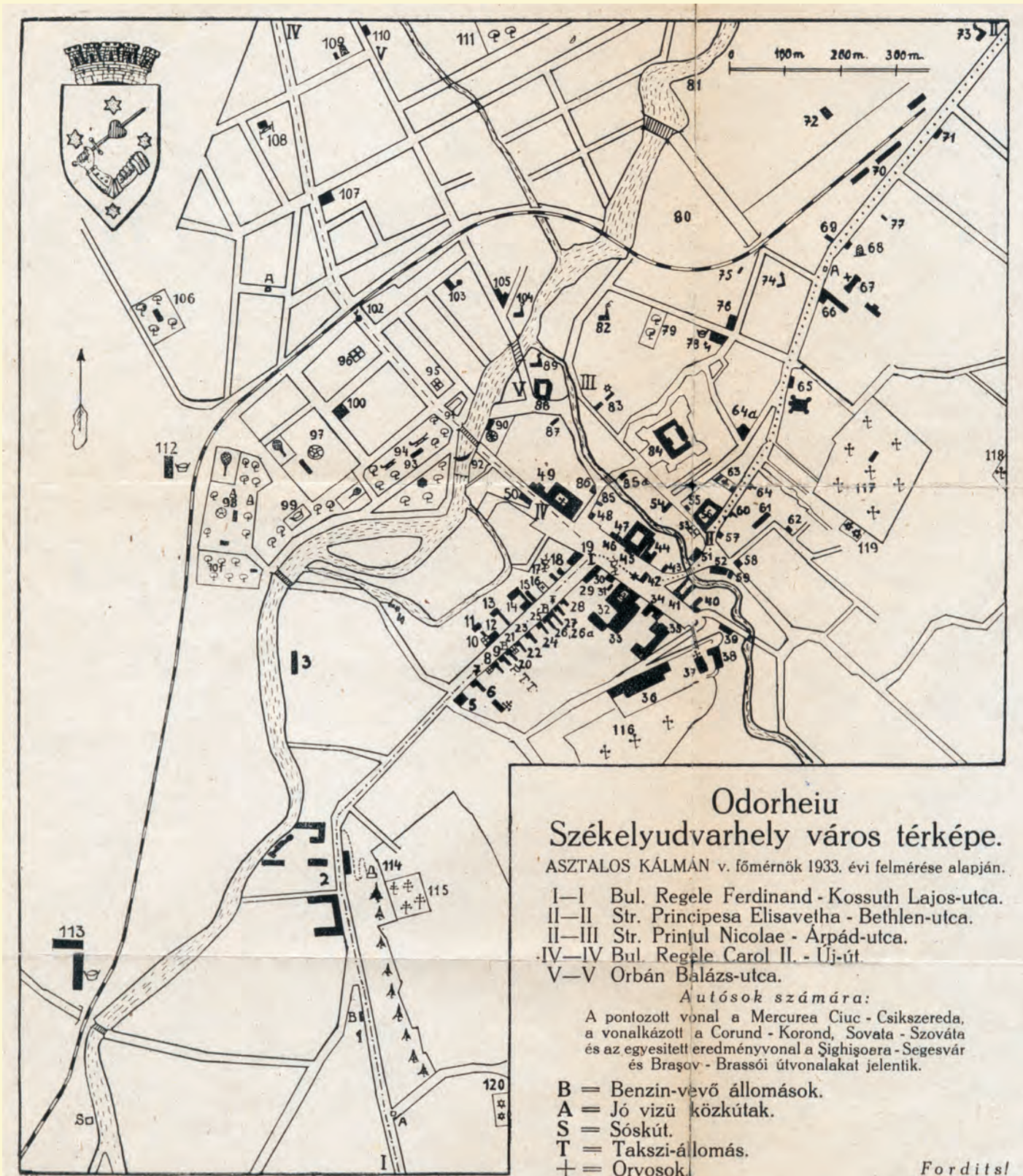
- Az Asztalos Kálmán 1933. évi felmérése alapján készült térkép magyarázata:*
2. Kaszárnya
  3. Bőrgyár
  5. Hargita Szerkesztősége
  6. Gör. kath. lelkészi hivatal és templom
  7. dr. Dienesch Hugó orvos
  8. Udvarhelymegyei Takarékp. és Leánygimnázium
  9. Posta, táviró, telefon
  10. dr. Crişan Andrei orvos
  11. Globus nyomda
  12. Kereskedők Olvasóköre
  13. Kovács fényképész
  14. Mozi
  15. Oklándi autóbussz váll. üzlete
  16. dr. Weisz Richárd fogorvos
  17. Ziegler gyógyszerár

19. „Dóra” kézimunka-áruház
20. Transylvania szálló és Benzin vevő
21. dr. Hartwig István orvos
22. Egyes. Ipar és Jelzálogbank fiókja
23. Banca Naţională
24. Tiszti Kaszinó
25. Gazdasági Kamara
26. Közjegyző
- 26a. Kaszay Bodega, Benzin vevő
27. Könyvnyomda RT., Székely Közélet szerk. és kiadóhiv.
28. Debiczky keresk. ügynöks. és szállító vállalat
29. Agrárbank fiókja
30. Koncz gyógyszerár, Secuimea szerkesztősége
31. Ref. gyűlésterem
32. Ref. Kollégium régi épülete. Néprajzi múz. és Tornaterem

33. Ref. tanítónőképző
34. Áll. román tanny. leányiskola
35. Róm. kath. fiúnevelő intézet
36. Róm. kath. főgimnázium
37. Róm. kath. plébánia templom
38. Róm. kath. lelkészi hivatal
39. Róm. kath. el. fiúiskola
40. Róm. kath. leánynevelő int. Irgalmas nővérek
41. Adminisztráția finanț. Pénzügyigazgatóság
42. Ref. templom
43. Sámson ecetgyár
45. Prefectura-Vármegyház
47. Lányi parfüméria
48. Ganz villamos cég irodája
49. Ferenc-rendiek zárdája és temploma
50. Csizmadia társ. vendéglője
51. Magyar párt helyisége

53. dr. Orbán Domokos orvos
54. Polgári Olvasókör
55. Munkás Biztosító Pénztár
56. Tribunal-Törvényszék
58. Udvarhelyvidéki erd. hiv.
59. Ref. kis tanácskozóterem
60. Ref. lelkészi hivatal
61. Áll. rom. tanny. el. fiúiskola
62. Vármegyei gazdasági hivatal
63. dr. Imreh szanatórium
64. Korondvidéki erd. hiv.
- 64a. Székely Dalegylet
65. Unit. templom és lelk. hiv.
66. Primăria-Városház és Poliția-Rendőrség
67. Megyei közkórház
68. Lakatos Tivadar méhészete
69. Hangya raktár
70. Vasúti állomás
71. Csendőrség

- 72. Fatelep
- 73. Szeszgyár és fatelep
- 74. Fapiac és tűzoltótorony
- 75. Fatelep
- 76. Mértékhitelítő hivatal
- 77. Fischer fatelep
- 78. Városi villanyt. és kádfürdő
- 79. Szöllősi faiskolája
- 80. Állatvásártér
- 81. Strandfürdő
- 82. Sörgyár
- 83. Izr. templom és lelk. hiv.

- 84. Csonkavár az áll. fiúliceummal
- 85. Orbán hentesüzlet
- 88. Áll. ipari szakiskola
- 89. Szöllősi szeszgyára
- 91. Tervezett mozi
- 92. Csolnakázó hely
- 93. Sétatér és tenispálya
- 94. Korcsolyapálya
- 95. dr. Vánky Kálmán fogorvos
- 96. dr. Böhm Jenő városi főorvos
- 97. Fotballtelep és tenispálya
- 98. Kollégiumkert és tenispálya

- 99. Uszoda
- 100. Székelység szerkesztősége
- 101. Kertésztelep
- 102. Vasúti megállóhely
- 103. Lutheránus imaház és lelkészi hivatal
- 104. Szöllősi szeszgyár
- 105. Szöllősi szeszüzleti irodája
- 107. Áll. óvoda
- 108. Jakó rádióüzlete és javítója
- 109. Fejér István méhészete
- 110. Szombatfalvi Népház

- 111. Szöllősi faiskolája
- 112. Feketevíz fürdő
- 113. Fernengel-féle sósf. és vend.
- 114. Hősök síremléke
- 115. Román temető
- 116. Róm. kath. temető
- 117. Ref. temető és menház
- 118. Unitárius temető
- 119., 120. Izraelita temető

A térkép magyarázatát változtatások nélkül közöljük.